

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Cím: *Az Angyalföld nyomortanyá-
in*

Forrás: *Pesti Hírlap*

Bm

1924. 7. 20.

Osztályozás

Tárgy

361.1

Hely

Idő

"1924"

Személy

10

Az Angyalföld nyomortanyáin.

Ejszakai razzián a gyermekrendőrséggel.

Az első benyomásunk, amikor az Angyalföld nyomortanyáit feltárulnak előttünk, hogy amit látunk, nem is valóság, hanem egy merész fantáziájú színpadi rendező elemmentáris hatású, megrázó munkája. Az embernek a torkában kalapál a szíve és valami ellenállhatatlan vágyat érez, hogy segítségért kiáltson, világgá kiáltja, hogy itt, néhány utcájársnyira a főváros szívéből, a nagy, fényes kávéházaktól, dús üzletektől és palotáktól, több ezer emberpária színlődik a legszörnyűbb fizikai állapotban, rongyokban, piszokban, betegben, éhesen, örökös élet-halálharcban a nyomor legkérelmezhetlenebb ellenségével: a tüdővészszel, magárahagyatottságában, minden reményétől megfosztva annak a lehetőségnek, hogy valaha ismét ember életet élhessen.

A Geguss Dániel rendőrfőtanácsos vezetése alatt az Angyalföld nyomortanyáira razziára induló gyermekrendőrség detektívjeinek utja a kies Madarász-telepen vezet keresztül. Csupa ajtó, virágos ház. Mind egyik lakóinak jólétéről tanuskodik. Itt, a bokáig érő tripoliszi homokban még gondtalan gyermekek játszadoznak és néhány lépéssel odébb, mintha gonosz varázslat játszana velünk, már elbénk tárul a főváros legnyomortanyásabb negyede, az új Tripolisz, a melyet a rendőrök „dühöngő telepek” neveznek. A dísznőövek hosszú sikátora előtt, kikötött, legelésző kecskék között, ványadt testű, vézna, félmeztelen gyermekek százainak rivalgása közben jutunk el ide. A Szekszárdi-uti rendőrszobába felügyelője felvilágosít, hogy az Angyalföldnek ezt a részét azért nevezték el a dühöngők telepének, mert ez a városrész nemrég még tele volt tolvajokkal, betörőkkel és veszedelmes utonállókkal. Hosszu ideig tartó kemény munkára volt szükség, amíg ezektől az emberektől ezt a környéket meg lehetett tisztítani.

Az új Tripoliszba vezető ut elején bizarr látvány tárul elénk. Egy kocsmára előtt egylovas fogat áll, a melyben egy gyermekóriás ül. A valóságos monstrum-ma fejlcődött testen óriási fej, élénken pislogó kis szemekkel. Karjainak és lábszárainak vastagsága a leg-hatalmasabb erejű birkozókéra emlékeztet. Ez a gyermek, akinek testsúlya 131 kiló, mindössze 12 éves. Egy Kovács nevű kocsmáros fia. Az óriásgyermek egy darabig félénken bámulja a melléte elvonuló

razziát, azután szepögve int a kocsisnak, és a kocsi elé fogott ló némi ósztökélés után nekiindul súlyos terhével a poros országutnak. Meztílabos gyerekek szaiadnak a kocsi után.

„A dühöngő-telep” lakói.

A „dühöngő-telep”-re érünk. Hangos gyereksírás üti meg a fülünket. Ez a legintenzívebb, legkirívóbb hangja ennek az egész nagy orchesternek, amely ezen a környéken, mint a reménytelen élet fájdalmas szirénabugása, markol a szívünkbe. Valósággal hemzsegek a gyerekek az utcán. Amerre a szem lát, mindenütt gyerek. És valamennyi meztelen, valamennyi éhes, valamennyinek a szemében ül a tüdővész. *Egy generáció pusztul el itt, szülői felügyelet nélkül, az utca piszkában, az állati színvonalra süllyedt élet fertőjében.*

Késő este van már. Itt-ott lámpavilág pislog ki az ablakokon. Olyan komor és vigasztalan a fénye, mint azoknak az embereknek az élete, akiknek világít. Egy megdöbbenően lerongyolt, meggörbült hátú, tőpörödött asszony ugrik elénk. Felismeri a rendőrfőtanácsost. Kezet akar csókolni neki, de a főtanácsos barátságosan kitér előle.

— Nagybeteg az uram. Itt vagyok négy kis gyermekkel. Ehen halunk; mit csináljunk? — sivitja sirásba fuladva.

A rendőrfőtanácsos berendeli szombatira a gyermekrendőrségre. Segélyt kap és ha lehet, elküldi a gyerekeket. Egy másik asszony is lobol már akkor felénk. Csaknem lélekszakadva fut Geguss felé. Nagyon siet, el akarja intézni a dolgát, mielőtt a dühöngő-telepen megtudják, hogy itt a rendőrfőtanácsos, mert akkor úgy megrohanják, hogy alig lehet többé hozzáférközni.

Egy detektív feltárja előttünk egy szoba ajtaját. *Az ágy előtt eleven csontráz fekszik, aki nyomorban siránkozni kezd:*

— En vagyok a Putzingerné. — főtanácsos ur. — *Nézze, se kezem, se lábam.*

Felnyújtja a két kezét, amelyet görcsökből nyomorított a reuma.

(Oldal)

— Ot gyermekeim van, négy éve fekszem ágyban. Nincs gyógyszerem és nyaralni ment a telep-
orvos. — Ilisztérikus sopánkodással törnek elő a szavak az ajkán.

Egy öreg, összeaszott asszony botorkál előttünk. Özvegy Szücs Lajosné. Zokogásra fakad és leborul Geguss előtt:

— Az Istenért, vigyék el a gyermekeimet. *A férjem elégett, beleesett a tűzbe, most mit csináljak a hat ap. gyerekekkel?*

Studniczki Julia, egy 12 éves kis szőke leány, kezét csókol a főtanácsosnak. Most jött haza Hollandiából. Kitűnően beszél hollandul. Azt mondja, hogy szeretne megint visszamenni.

— Majd megpróbálom elintézni, gyermekem, — válaszolja a főtanácsos és megsimogatja a leánykát, aki felsír a boldogságtól és a kötényébe temetve az arcát, eltűnik a körülöttünk egyre sűrűbbé váló sokaságban.

X. pavillon, 176. szám.

A X. pavillon 176. számú szobájába lépünk. Néhány rongydarabon egy öregasszony fekszik az ágyban. Hat év óta nem tud lábraállni. Egy perc múlva már tisztában vagyunk itt is a helyzettel. Az ura részeges, brutális, nyomorék ember. Handl és verklis. A hávi segélyért a gyerekeknek kell elmenniük, mert a verklis minden pénzt eliszik, ami a kezél közé kerül. Emellett durván is bánik a családjával. Az ágyban fekvő emberroncs főleg azért rimáncodik, mert *nincsen morfuma és borzasztóak a fájdalmai.*

A főtanácsos berendeli magához a legnagyobb gyermekét, egy 12 éves leányt, hogy segélyt adjon neki, egyben intézkedik, hogy a verklist vezessék eleje, hogy megfenyítse.

Nizza és Monte-Carló primása.

Erdekes ember „lakásába” lépünk ezután. A 20 év előtti idők egyik híres cigányprimását, *Vincze Károlyt* látogatjuk meg. Tíz gyermekével él egy nyomortanyás kis szobában a világfürdők egykor oly népszerű primása. Valamikor Nizza, Montecarlo és a külföld más nagy, előkelő helyei visszhangzottak a nevéből. Ma az Angyalföld nyomortanyájának lakója. A falakon fényképek. A mult fájdalmas emlékei. Az összeroppanó testű, beteg cigány, akkor még délceg fiatal ember volt. Most kocsmáról-kocsmára járna a külvárosban, ha vonója volna. Mert csak hegedűje van. Ott lóg a falon. Alatta az összetört vonó. Összetört,

mint a gazdájának az élete. A cigánycsalád valamennyi tagja, a gyerekek is, franciául beszélnek. Magyarul alig tudnak. Geguss főtanácsos megígéri, hogy majd szerez vonót neki.

Az ajtó előtt ekkor már akkora a csődület, hogy alig tudjuk az utunkat folytatni. Száz torok ostromol bennünket egyszerre, rimánkodva, jajgatva, egyik a másikat tulkiabálva.

— Az Istenért, vigyék el a gyermekeimet! — Vigyék el a gyermekeimet!

Ralbach Imréné hét apró gyerekével tör utat magának a főtanácsos elé. Mind a hét gyerek tudóvész. Az egyik néhány nappal ezelőtt lugkövet ivott.

— Az uram! — kiabálja — nagyon beteg, hogyan tudna hét gyereknek eleget keresni!

Tovább pereg a film . . .

A nyomor, gond és fájdalom legsötétebb filmje tovább pereg:

Gaidus Károly kőműves, egy hatalmas, tagbaszakadt ember. Évek óta betegen fekszik otthon. A háború alatt rokkant meg. Négy gyereke van: A két kenyérkereső fia börtönben. Az apát és anyát egy 12 éves kis leányka tartja el, aki egy gyárban dolgozik. A kis Horváth Annus ott áll mellettünk maszatosan, piszkosan. Vézna, beesett mellű leányka.

— Egy rántott levest se tudok napokon keresztül főzni — siránkozik az asszony. — Ez a szegény kislány is belepusztul.

Az egyik házban, egy félreeső helyen, valami emberlakta lyukra akadunk. A szoba felett mosókonyhá van. A víz becsurog a szobába. A föld hepepúpás, nedves. Klement Józsefné lakik ebben a borzalmas zugban, amely valamikor szintén mosókonyha volt. Az asszony az urával egy ágyvázon alszik, a két gyerek, egy 12 éves fiú és egy 13 éves leány a földön.

— Négy éve lakom itt! — siránkozik az asszony. — Tönkremegyünk valamennyien és ezért a nyomorúságos lyukért 70.000 koronát fizetünk negyedenként. Itt lettem tudóbeteget. En is, az uram is, a gyerekek is. A kis fiám gyárba jár. Egészen összeégette a mellét. Nézzék. — állítja elénk az értelmes arcu, rokonszenves flucskát — milyen sovány, milyen nyomorult szegényke és már dolgoznia kell, csoládót kell eltartania, pedig milyen kitűnő tanuló volt. Itt a kislányom. Ha legalább ezt ellehetne vajahová helyezni — folytatja rimánkodó hangon — és egy meglepően szép szőke leánykára mutat, aki rongyokba burkolva áll a szoba ajtajában.

Stubnicek Jánosné hetedmagával él egy szobában, amelynél nyomorúságosabb zugot emberi szem talán még sohasem látott. A szobában mosnak és téregetnek. Valamennyien tudóbetegek. A földön egy öregasszony fetreng. Valóságos emberrons. Évek óta beteg.

Egy Curmil Józsefné nevű asszony valósággal odarokkad a főtanácsos elé:

— Öt hét előtt temettem el az uramat. — mondja zokogásba fulladva — tessék megnézni ezt az öt gyereket. Csupa eszt valamennyi. Az Isten szerelméért csináljanak velük valamit.

Egy kis leányka áll elénk:

— Öten vagyunk nagyságos ur, apátlan, anyátlan árva. Mit csináljunk?

Egy rendőr felvilágosít bennünket, hogy ezeknek a gyermekeknek van apjuk, de börtönben ül. Börtönben ül a család legidősebb tagja, egy 17 éves fiú is. Az anyjuk nemrég halt meg. Egy másik kislány, alig több 13 évesnél, tíz testvérét tartja el egyedül. Ő a család legidősebb tagja.

Pell Jánosnének öt gyermeke van. Az egyik a múlt héten lugkövet ivott.

Kétezer gyermek él a nyomortanyákon.

Minden szobába bemegyünk. Mindenki velünk beszélünk. A detektívek szorgalmasan jegyzik azoknak a neveit, akiket a főtanácsos magához rendelt, hogy segílyt adjon nekik, vagy hogy egy-két gyermekük elhelyezéséről gondoskodják. Az angyalföldi nyomortanyák életének megrázóbbnál megrázóbb képei tárulnak fel előttünk. Körülbelül kétezer gyermek és több száz, tulnyomó részben munkaképtelen férfi és asszony él itt emberhez méltatlan életet és vív hihetetlen harcot a mindennapi betevő falatért. A gyermekek százai fekszenek le itt esténként anélkül, hogy napközben egy falat kenyeret ennének.

— És mikor már nagyon éhesek — magyarázza a mellettem haladó rendőrfelügyelő — elmennek lopni és koldulni. Mit csináljanak?

Baptista-gyülekezet az éjszakában.

Szótlanul haladunk tovább a sötétségben. A kemény rendőrszíveket is láthatólag megviselte ez a kétórás barangolás az emberi nyomorúság legsötétebb mélységében. A messzi távolban, ahol a csillagok ég összeülekeznek a látóhatáron, apró fénypontok vibrálnak: az ott Budapest, ez pedig a csatorna itt, amelyben azonban szintén emberek élnek. A nagy csendben, amely ránkborul, hirtelen lágy, de önérzétes érfihangot hallunk:

— Aki a felebarátját nem becsüli, Isten akaratá ellen cselekszik.

Az egyik tornácos ház előtt csodálatos kép tárul elénk. Egy szőke fiatalember áll a tornácra. Előtte egy kis asztalkán petróleumlámpa pislog. A lámpa körül kitárt könyvek. A tornác előtt összehordott székeken asszonyok és gyerekek ülnek és átszellemült arccal hallgatják a fiatalembert, aki Istenről beszél nekik és a felebaráti szeretetről, arról, hogy mindenkinek kötelessége segíteni azon, aki bajba jut . . . Baptista gyülekezet. A szónok egy szabósegéd.

„Kenyeret viszek a gyerekeknek!”

Folytatjuk utunkat. Néhány perc múlva a dühögő telep eltűnik mögöttünk az éjszakában. Közel a Váci-úthoz, egy kis vezna flucskával találkozunk. Tömött hátizsákot cipel. Jó estét kíván és kíváncsian tekint ránk. Megkérdelem, hová megy?

— Haza a telepre, sietek a prédikációra.

— Honnan jössz?

— A gyárból!

— Mi van a zsákodban?

— Kenyeret viszek a gyerekeknek.

A tizenkét éves kis gyárimunkás éjjel 10 órakor megy haza, siet a prédikációra, ahol azt tanítják, hogy mindenkinek kötelessége segíteni azon, aki bajba jutott és kenyeret visz a gyerekeknek.

Látom, hogy az öreg marcona rendőr, aki mellettem botorkál a sötétségben, egy könnyet töröl ki a szeméből . . .

Gy. I.